

Οι νησιωτικές περιοχές της Ελλάδας: Προβλήματα και προοπτικές ανάπτυξης

Της κ. Αργυρώς - Ειρήνης Π. ΕΥΘΥΜΙΑΔΟΥ
Κοινωνιολόγου, Φοιτ. Μετ. Προγράμμ. Σπουδών Τ.Ο.Π.Α.

Οι νησιωτικές περιοχές, έκταση γης η οποία περιβάλλεται από θάλασσα, αντιπροσωπεύουν στην Ελλάδα το 19% της επικράτειας και το 15% του πληθυσμού της χώρας.

Ο νησιωτικός χώρος είναι ιδιαίτερος, εξ αιτίας της φυσικής του απομόνωσης από άλλα οικοσυστήματα, ανθρώπινους πληθυσμούς και οικονομικές δραστηριότητες. Αυτό σημαίνει ότι:

Το μικρό μέγεθος των νησιών και οι περιορισμένοι τους φυσικοί πόροι περιορίζουν τη φέρουσα ικανότητα (φυσική, περιβαλλοντική, κοινωνική και οικονομική) δηλαδή τη δυνατότητα αναπαραγωγής της κοινωνίας, της οικονομίας, των ίδιων των φυσικών πόρων και της βιοποικιλότητας. Επί πλέον, η μικρή έκταση σε συνδυασμό με το περασμένο πλήθος των πόρων που διαθέτουν δημιουργούν πιέσεις προς την εντατική τους εκμετάλλευση ή οδηγούν σε μονοδραστηριότητα (π.χ. εξόρυξη μεταλλεύματος, τουρισμός, γεωργική μονοκαλλιέργεια κ.λ.) καθιστώντας εύθραυστη την οικονομική αλλά και την οικολογική ισορροπία των νησιωτικών συστημάτων. Ειδικότερα, τα οικοσυστήματα αυτά της Μεσογείου περιλαμβάνουν σημαντικά μειονεκτήματα εξ αιτίας: της απουσίας εκτεταμένων πεδιάδων, του πολυτεμαχισμού της γεωργικής γης, της στενότητας των αρδευτικών πόρων, του ξηροθερμικού κλίματος, της αδυναμίας των μικρών εκμεταλλεύσεων να επενδύσουν και κατά συνέπεια των χαμηλών γεωργικών αποδόσεων και της υποαπασχόλησης του ενεργού δυναμικού. Για το λόγο αυτό οι περιοχές αυτές αντιπροσωπεύουν παραγωγή και αγορά μικρής κλίμακας, τέτοιας, που δεν είναι εφικτή η παραγωγική τους αυτόρεια.

Η ευπάθεια του νησιωτικού περιβάλλοντος σχετίζεται άμεσα με τη περιορισμένη έκταση του νησιού σε συνδυασμό με την έκθεσή του σε μη ελέγξιμες επιρροές, κυρίως από περιβαλλοντική άποψη. Οι περιοχές αυτές δεν αποτελούν μόνο έναν ιδιαίτερο οικονομικό χώρο, αλλά μία «ανοικτή» φύση, που δέχεται την παλιρροιακή ενέργεια. Πλήττεται από κυκλώνες, έχει περιορισμένες δυνατότητες κατακράτησης νερού και διαβρωμένου υλικού (οπότε μεγάλο μέρος των εδαφών της χάνεται στη θάλασσα). Αντίστροφα όμως έχει σημαντικές δυνατότητες αξιοποίησης της αιολικής ενέργειας.

Η απόσταση από τα μητροπολιτικά κέντρα συνεπάγεται αυξημένο κοινωνικό και οικονομικό κόστος:

α. Για την διαβίωση των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων (κόστος ζωής των κατοίκων και λειτουργικό κόστος των επιχειρήσεων).

β. Για την απόκτηση έργων υποδομής και υπηρεσιών κοινής ωφελείας (εξ αιτίας της πολυδιάσπασης του χώρου και της μικρής κλίμακας κρίσιμης μάζας πληθυσμού).

γ. Για την πρόσβαση στην ενημέρωση και τις ευκαιρίες, που παρουσιάζονται στον οικονομικό και άλλους τομείς.

Οι ιδιαίτερες πολιτιστικές αξίες και η βιωματική ταυτότητα συνδέονται με τη γεωγραφική κατάσταση και το στοιχείο της θάλασσας, ως στοιχείου επικοινωνίας ή απομόνωσης.

Ο μειονεκτικός χαρακτήρας του νησιωτικού χώρου και η αποκατάσταση μίας εσωτερικής αυτάρκειας υποχωρούν σε νησιά μεγάλα σε έκταση, με περισσότερα αστικά κέντρα. Οι περιοχές, που περιλαμβάνονται σε τέτοιες περιπτώσεις δημιουργούν εσωτερική οικονομία κλίμακας με επί μέρους καταμερισμούς παραγωγικής ολοκλήρωσης, αντιπροσωπεύουν μεγαλύτερη αγορά και διατηρούν διοικητική αυτονομία, υψηλότερες υποδομές, περισσότερες κοινωνικές παροχές και ένα «συμπαγές» δίκτυο μεταφορών και τηλεπικοινωνιών με τα μητροπολιτικά κέντρα της χώρας, αλλά και τα διεθνή. Κατά κάποιο τρόπο η ύπαρξη αυξημένης απόστασης από την ενδοχώρα των ελληνικών νησιών ταυτίζεται με τα ελλιπή συγκοινωνιακά και επικοινωνιακά τους δίκτυα. Αντίθετα, νησιά που ευρίσκονται πιο κοντά σε αστικά ή μητροπολιτικά κέντρα της χώρας και με υψηλά συγκριτικά πλεονεκτήματα δέχονται πιέσεις μαζικού εποχιακού τουρισμού, των οποίων όμως δεν αποτιμάται πάντα το οικολογικό τους κόστος εξ αιτίας της μονομερούς οικονομικοκοινωνικής ανάπτυξης της περιοχής. Κατά την έννοια αυτή, η εξέταση του νησιωτικού χώρου υπό το πρίσμα της βιωσιμότητάς του κρίνεται αναγκαία στο μέτρο που παρέχει μία ολοκληρωμένη εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας των τοπικών πόρων τέτοιας, ώστε οι τοπικές ιδιαιτερότητες να αποτελέσουν στοιχεία προστασίας και ανάδειξης και όχι μειονεκτικότητας.

Σ' αυτά τα πλαίσια πρέπει να γίνει η ανάπτυξη των νησιών, η οποία ουσιαστικά πρέπει να είναι μία προσπάθεια ανάδειξης των ιδιαιτεροτήτων των νησιών, λαμβάνοντας υπ' όψη τις φυσικές και άλλες μειονεξίες, που υπάρχουν και πρέπει να ξεπεραστούν με ολοκληρωμένη προσέγγιση.

Τα του Δαίμονος των Τυπογραφείων...

Διευκρινίζεται, ότι Συγγραφείς του δημοσιευθέντος στο τεύχος 39/2005 άρθρου με τίτλο: «Συνεταιριστική δράση και παράλληλες δραστηριότητες των Γυναικών του αγροτικού χώρου» είναι οι κυρίες Δέσποινα ΣΔΡΑΛΗ και Αργυρώ ΡΟΥΜΠΑΚΟΥ.